

Drótos Richárd

Történelem, régészet meg némi latin filológia

A történelmi blog műfaja nem ismeretlen dolog sem a nagyvilágban, sem hazánkban. Ezek azok a publikus naplók a világhálón, amiket többnyire történelemtanárok, történészek vagy más, a történelemmel hivatásszerűen foglalkozó személyek (archeológusok, muzeológusok, egyiptológusok) írnak a nagydemű közönség történelmi témákban való kiművelése, valamint ilyenekkel való szórakoztatása végett. Tulajdonképpen annyi van belőlük, mint égen a csillag, hiszen divat lett manapság a történelemmel foglalkozni. Így van ez minden békekorszakban. Ha nem a személyes létfenntartásukért kell nap mint nap csatát vívnunk, akkor szívesen vizsgáljuk a régmúlt idők szellemét őrző források sárgult, dohszagú lapjait.

A történelmi blogok mennyisége persze attól is függ, hogy mit tekintünk annak. Ha ide soroljuk azokat a tudományosan meghaladott vagy már eleve áltudományos elméleteket propagáló lapokat is, amik pl. a hun-magyar kontinuitást vagy a magyarság sumér-etruszk eredetét bizonygatják homályos, gyakran megdöcönő nyelvészeti, antropológiai és logikai levezetések útján, akkor bizony tényleg nagyon sok ilyen oldal van. Én ezeket inkább valamiféle nem egészen tiszta formában megjelenő politikai naplóknak tekintem, amelyek az interdiszciplináris vákuumokat igyekeznek kihasználni, így ebben az írásban efféléket nem akarok ajánlani. Ha valaki mégis ilyeneket kíván tanulmányozni, akkor a jól ismert „nemzeti radikális,,, weboldalak vagy fórumok valamelyikén, kevés keresgéléssel bizonytalán fog találni kedvére valót. Itt a továbbiakban profik írta történelmi és régészeti blogokról lesz szó.

Kezdjük egy kis angolszász kitekintéssel.¹ A világ Atlanti-óceánon túli részén legalább annyira divatos ez a műfaj, mint nálunk, ráadásul az erős „kapitalista verseny” mintha erre a társadalmi szegmensre is kedvező hatást gyakorolt volna.² Azok a történelemmel foglalkozó naplók, amiket egyszerű rákereséssel találtam, vicces formában, de rendkívül izgalmasan és érdekesen írnak különböző történelmi problémákról. A kizárólag ebben a témában blogoló amerikai történészoktató, Miland Brown egyik, a lófajták és a lovaglás történetét taglaló múzeumi weblapot ajánló írásának első pár sorát hívom segítségül, hogy igazoljam az állításomat.

„Bár valószínűleg sosem gondolunk rá, de a ló és az ember közötti kapcsolat mindkét fél számára jelentős előnyökkel járó szövetség lett. Semelyik másik házasított állat nem volt ilyen nagy hatással a történelemre. Na jó, természetesen Hannibálnak elefántjai voltak, de sok baj is volt velük, nem? Meg persze a mongolok sem számárhátról tartották rettegésben Európát és Ázsiát.”³

A címében nem kevesebbet, mint a világtörténelem áttekintését vállaló World History Blog⁴ bejegyzéseiben különböző népszerű történészi állásfoglalásokat és nézőpontokat mutat be, gyakorta tisztázva a nézeteket olyan vitás kérdésekben, amik a közélet történelemfelfogását érintik. Lényegében forrásblog. Nemrégiben az USA-ban igen ambivalens megítélésű Richard Nixonról szóló republikánus párti sagákat oszlatta lilás köddé a harminchatodik elnök tényszerű életrajzával és elnöki tevékenysége elemzésével. Persze ez nem volt túl rózsás időszak a szuperhatalom életében, ám annyira fekete korszak sem, amilyenre az ellenérdekelt demokraták mázolták. A világtörténelem feldolgozásában a napló meglehetősen Amerika-cent-

rikus. Főleg a tengeren túli kontinens történelmével és az Egyesült Államok (valamint a NATO) háborúival kapcsolatos földrajzi neveket találhatunk címeiben. Alig-alig bukkan fel közép- vagy kelet-európai ország- vagy helységnév közöttük; a volt Jugoszlávia, a volt Szovjetunió és hazánk az üdítő kivételek. Magyarországról csak egyetlen bejegyzést közöl Miland Brown, ez az 1956-os forradalom 50. évfordulója kapcsán mutat be érdekes angol nyelvű forrásokat a forradalmunk iránt érdeklődő olvasóknak. Az egyik érdekesebb ajánlása a *The Daily Worker* című baloldali angol napilap tudósítójának, Peter Fryernek a könyve, a *Hungarian Tragedy*. Ez elektronikus formában egyelőre nem érhető el.

A másik általam jelentősebbnek vélt amerikai történelmi blog a nem kevésbé szelény elnevezésű *The History Blog*⁵. Ez is történész tanárember írása, e tény már csak abból is látszik, hogy sokszor foglalkozik történelemoktatási problémákkal és olyan rövid hírekkel, amelyek jól használhatók a történelemoktatásban. Október 29-i posztjában⁶ például izraeli történészek által nemrég feltárt új leletekről ír, amiket egy Klandorf környéki erdőben találtak meg. A leletek a kristályéjszaka szándékosan alig dokumentált történéseinek tárgyi bizonyítékai és dokumentumai. Ezek internetes elérhetését is közli a blogger, így azokat bárki felhasználhatja, akár a tanítás során is.

A magyar blogszférában működő történelmi webnaplók közül csak az általam jobbnak ítélteteket szeretném bemutatni. A *toriblog.blogspot.com* címen elérhető Történelem mindenkinek a széles közönségnek szól. Főleg az európai és a magyar régiséggel, a korai és a késő újkorral kimerítő részletességgel foglalkozó írásokat tartalmaz. Az írások hangneme könnyed és közérthető, népszerű, ugyanakkor nem nélkülözi a szakmaiságot sem. Ennek köszönhető, hogy az oldal látogatottsága nagyobb, mint a többi hasonló témájú blogé. Előfordul, hogy a napi látogatottság több ötezer letöltésnél⁷. (Más blogok havi ennyit tudnak produkálni.) A bejegyzések gazdagon illusztráltak, a tipográfia egyszerű és áttekinthető. A blog „ruhája”, ún. háromhasábos sablon; ezt akkor szokták alkalmazni, ha sok információgazdag paratextus tartozik a naplóhoz. Elfogult vagyok a sablonnal kapcsolatban, nagyon tetszetős. A teljesség igénye nélkül a jobb- és baloldalon található linkfalakon a következő kapcsolódásokat találtam: *szerzők*⁸, a pillanatnyi olvasólétszámot jelző számláló (gyakran van tízen felül), „*Időjóság*”, azaz egy meteorológiai grafikonsor (ennek történelmi funkcióját nem értem, de sebj!), *rovatok* (ez viszont nagyon hasznos, tematikus rendszerével könnyen kereshetővé teszi a cikkeket), valamint található még a figyelmet a testvérblogokra, azaz a hasonló témákkal foglalkozó internetes oldalakra felhívó link is.

Engem mindig az alkalmazott tudományok érdekelték jobban. A történelem egyik fontosabb alkalmazott tudománya manapság a jog, de nem szeretném a kedves olvasót ilyesmivel untatni. Jogi blogokról most nem lesz szó. A történelemhez közelebbi alkalmazott tudománnyal, a régészettel foglalkozó webnaplók következnek. Egy Indiana Jones-film után sok fiatal gondolta egészen komolyan, hogy egyszer régész lesz. Valóra azonban csak keveseknek vált ez a gyermekkori vágya. Ezen kevesek egyike a *Karikásostor*⁹ néven író blogger is, aki idén februárban indította útjára *Ásó, kapa, buldózer...* című bejegyzésével¹⁰ a Sírások naplója régész blogot. Az ide írók valamennyien gyakorló régészek, ásatásaikról, kincskereséseikről és a szakmájukról szól ez az érdekes napló. Olyan élmény olvasni, mint egy tízévesnek, ha bezabardul Disneylandbe. Kedvcsinálóként álljon itt pár sor a legelső bejegyzésből (eredeti, talált formájában átvéve):

„[A] 19. század vége felé jött néhány kevésbé finnyás alak a régészetben, akik kezdték felismerni annak fontosságát, hogy művészeti alkotásokon és a feliratos tárgyakon túl - ha valódi információt akarunk kapni a múltból - minden részletet érdemes tanulmányozni egy lelőhelyen. Lassan elkezdtek a kutatók edénytöredékekkel, kőszközökkel is foglalkozni. Kiderült, hogy aprólékos munkával nem csak hatalmas kőépületek, hanem vályog-tégla kunyhók, sőt néhány gallyból összetákoltsz állások is megtalálhatóak a földben.

A 20. század második felére már az is világossá vált hogy nem csak az emberi használati tárgyak – mint az edények, a szerszámok, vagy a fegyverek – tanúskodnak a régi emberek életéről, hanem anyagmaradványok: állatcsontok, magok és egyéb szerves anyagok is. Ezekből megismerhetővé váltak az ősi ételek, a régi állatvilág, a földművelési szokások és az élet számos más aspektusa.

A részletek összerakásához azonban idő, aprólékos munka és persze némi szaktudás kell. Erről a munkáról, a régészetről, a módszerekről, a múltunkról, örökségünk védelméről és persze sok egyéb dologról fog szólni, terveim szerint, ez az oldal.

Szerkesztői azok a barátaim lesznek, akik szívesen gondolkodnak hangosan a szakmánkról és mutatják be azt nagyobb közönségnek, hogy mégis mi a csudát is csinálunk mi, régészek valójában. És persze azt is, hogy végül mit találunk a földben...”

Egy itteni ajánlás és az egyik országos napilapban megjelent cikk alapján találtam rá a lahun.blogspot.com címen elérhető naplóra, a címe El-Lahun Survey Project. Ez konkrét egyiptomi munkát dokumentál, ami a Szépművészeti Múzeum vállalkozása. A résztvevő régészek itt ún. hitelesítő ásatást végeznek. A középbirodalomhoz tartozó II. Szenuszert fáraó piramisa mellett felépült települést kutatják El-Lahun mai falva mellett. Ahogyan az angol cím is jelzi, a stáb nemzetközi, nem csak magyar archeológusokból áll, a bejegyzéseket azonban két magyar, Horváth Zoltán és Petrik Máté írják. Akit érdekel az ilyesmi, feltétlenül nézzen be a blogra! Sok részletet tudhat meg a régészek mindennapi terepmunkájáról és arról, hogy miként élnek és dolgoznak az ásatás színhelyén. Szerintem kihagyhatatlan.

Ha már Egyiptom és az ókor, akkor nem hagyhatom ki másik két fiatal magyar régész naplóját sem, az Agyagtábla, papiruszt. Az egyiptológus nyelvész Egedi Barbara és a főként hettitológiával és indogermanisztikával foglalkozó Simon Zsolt közös oldala igyekszik a hettitológia és az egyiptológia mai állásával kapcsolatos nézeteket, forrásokat közzétenni. A archeológia iránt érdeklődők számára különösen érdekes lehet (a tudományterület aktualitásainak nyomon követésén kívül) a mai országok szerinti bontásban található lelőhely-katalógus, amelyről az egyes ásatási területek blogjai vagy hivatalos oldalai érhetőek el. (Sajnos, ezeknek nincs mindig magyar vagy angol nyelvű verziójuk.)

A két ifjú tudós a történelmi és archeológiai cikkeket egyaránt tartalmazó, a kor történetében tájékozott olvasóközönségnek szánt Ókorblog¹¹ közösségi portál alkotója is. Ennek fejlécéből idézek:

„Ez a blog az Ókor című folyóirat „hivatalos” blogja. Szerzői az Ókor (aktuális és potenciális) szerzői, olvasói/kommentátorai az Ókor (aktuális és potenciális) olvasói. Az Ókorblog célja, hogy megvalósítsa azt a szellemi pezsgést az Ókor körül, melyet a negyedikente megjelenő folyóirat önmagában nem tud biztosítani.”

A szövegek általában az érintett tudományterületek művelőinek munkái, a közérthető bejegyzéseken kívül sok csak az értő olvasó számára beszédes szöveget tartalmaznak. Ez a weblap megkerülhetetlen a magyar hálót az ókorkutatás kérdésében faggatóknak. A lapon való eligazodást itt is a címkék segítik, a három éve működő

internetes napló bejegyzéseinek mindegyike ezek közé van besorolva.

Végezetül ugorjunk egy nagyot korszakban és a történelemtudományt segítő alkalmazott tudományok között is. A világtörténelmi korszakokon átívelő latinitás filológiai kérdéseivel populáris, szlenges blogstílusban foglalkozó, az olvasókat a latin nyelvvel való foglalkozásra sarkalló *Laudator temporis acti*¹² talán a legszellemebb az általam e helyt görcső alá vett oldalak közül. Több írója is van, de a legtöbb bejegyzést a mesternek mondott D (latinul: *D. d. Magister*) neve fémjelzi. Bevallom, magam is ezeket kedvelem a leginkább. Nagyon humoros például az a bejegyzés, amelyet Janus Pannoniusról és a cenzúráról írt¹³, s amelyben rávilágít a későkádári magyar szöveggondozás egy érdekes sajátosságára. Természetesen a többi auktor sem marad el olvasásélmény tekintetében a mester mögött. Loge a Gladiátor c. amerikai szuperprodukcióról írt¹⁴ kritikájával tornáztatta meg a rekeszizmommat. Keresse csak meg a kedves olvasó ezeket a bejegyzéseket, és olvassa el maga is! Ha meg már ott van, akkor nézelődjön kedvére! Garantálom, hogy szellemi élményekben lesz része!

JEGYZETEK:

¹ Ha oroszul tudnék, akkor az orosz blogvilágra is kitekintenék, de így az számomra egy érdekes hangzású nyelv rejtélye marad, nem számolhatok be róla a kedves olvasónak.

² Szemérmesen hallgatunk most az ember ember általi kizsákmányolásának szörnyűségéről, hiszen ez egy blogkritika, nem társadalomelemzés. Még kevésbé agitprop.

³ A fordítás tőlem, az eredeti itt található angol nyelven:

<http://www.worldhistoryblog.com/2008/09/horse.html>

⁴ <http://www.worldhistoryblog.com/>

⁵ <http://www.thehistoryblog.com/>

⁶ <http://www.thehistoryblog.com/archives/1148>

⁷ A statisztikát maga a blog teszi nyilvánossá — gondolom büszkeségből.

⁸ Hosszú a lista, tehát ez közösségi blog.

⁹ Talán emlékeznek még rá, ez volt a filmbéli professzor egyik kedvenc eszköze, amivel időnként szétcsapott a sírrablók és más gonosztevők között.

¹⁰ http://sirasok.blog.hu/2008/02/23/aso_kapa_buldozer#more351630

¹¹ <http://ookor.blogspot.com/>

¹² <http://laudator.blog.hu/>

¹³ http://laudator.blog.hu/2008/10/17/a_pajzan_janus_annonius_es_a_cenzura

¹⁴ http://laudator.blog.hu/2008/09/20/roma_viktor